

VEZA OKULTNE SPOZNAJE SA SVAKODNEVNIM ŽIVOTOM

Rudolf Steiner

Berlin, 23. oktobar 1905 (uveče)

Danas bih htio da kažem ponešto, što se može smatrati kao nastavak nekih pitanja, koja su u ovim danima stupila pred Vašu dušu. Htio bih da izložim nešto, što je možda smelo da bude pokrenuto kroz primedbe u prethodnim danima. Toliko mnogo se govorilo o vezi okultizma sa teozofijom, ezoterike sa teozofijom i tako dalje, ali još ne o vezi teozofije sa svakodnevnim životom. Ja sam nagovestio već pre osam dana, da bih htio da kažem upravo o ovoj temi još nekoliko reči. I danas hoću da usmerim pažnju na manje visoka stanovišta i da govorim o tome, kako okultna spoznaja neposredno upliviše u život svakodnevnicice i kako stvarno kroz teozofski pogled na svet naš pogled biva usmeren ne samo na daleka vremena i prostore, nego kako mi takođe kroz pojmove okultizma možemo dobiti potpuno drugačije objašnjenje svakodnevnih pitanja, nego što bi to bilo moguće bez takvih pojmoveva. Tada ćemo videti, kako je pogrešno mišljenje, koje tako često srećemo, naime da je okultizam nepraktičan i veoma udaljen od običnog svakodnevnog života.

I mi ćemo dodirnuti još neko drugo pitanje. To je pitanje: Kako može onaj ko još nije došao do toga – što će biti u budućnosti dodeljeno svakom čoveku –, da ima poglede u više svetove, kako on može sebi sa stanovišta, koje ima svaki čovek sa normalnim obrazovanjem, da stvari uverenje o tome da su teozofska učenja istina i da stremljenja teozofije imaju stvarnu osnovu? Dokazi ne treba nikako da budu dobijeni samo iz okultnog posmatranja, baš nikako, pre nego što budu doneti iz neke druge oblasti, iz oblasti svakodnevnog života. To nas priprema da sebi stvorimo i uverenja o višim oblastima postojanja. Ono što se uvek saopštavalo, to se saopštava takođe danas još u našem svakodnevnom životu.

Ako čoveka pratimo unazad sve do najranijih vremena njegovog nastanka, tako nalazimo da on ima poreklo iz neke mnogo finije, duhovnije materije nego što je ona iz koje se on danas sastoji. Današnji čovek nam pokazuje prema formi u suštini tri tela: fizičko telo, etersko telo i astralno telo. Etersko telo je neka vrsta praslike fizičkog tela. Astralno telo, aurični omotač, koji čoveka okružuje i prožima, takva je tvorevina u kojoj se stvara izraz duševnog života, instinkтивног и strasnog života, kao i izraz svake misli. Iz još nediferenciranog astralnog tela obrazovao se u suštini ceo čovek u toku vremena. Ako dovoljno daleko idemo unazad do najranijih praepoha čovečanstva, onda nalazimo da je fizička i eterska supstanca, koja prožima današnjeg čoveka, razložena u izvornom astralnom telu čoveka, kao neka semenka u zemlji.

Današnji čovek je tako reći zgusnut iz astralne osnovne supstance. Taj proces se još i danas svakodnevno dešava. Ako dva čoveka stoje jedan naspram drugog, oni su tako pre svega oba astralna tela koja stoje jedno naspram drugog u ljubavi ili mržnji,

blagonaklonosti ili nezadovoljstvu, gnev ili dobroti, odbijajući ili privlačeći. Sve ovo su pojave koje se odigravaju između astralnih tela. *Saobraćanje između ljudi je neka neprekidna razmena stanja i odnosa astralnog tela.* Ako stojim naspram nekog drugog čoveka, onda moje fizičko telo ne doživljava velike promene, takođe ni etersko telo, ali astralno telo se prilično menja. Ako mi neki čovek nešto kaže što je ispunjeno mržnjom, onda strujanja (struje) ispunjena mržnjom idu u moje astralno telo i menjaju ga. Ja moram ono što od njega struji da primim u moje vlastito astralno telo, a ovo tada dobija potpuno drugačija svojstva, već prema tome da li mi od drugog struji ljubav, strpljenje ili gnev i nestrpljenje.

Između vaspitača i deteta odigrava se nešto sasvim slično. Velika je razlika ako je vaspitač pun ljubavi ili je egoista malog srca. U dečijem astralnom telu mi imamo nešto što drugačije izgleda nego astralno telo odraslog. Astralno telo deteta je jasno i svetlo, ono nam se pokazuje kao nešto devičansko u poređenju sa astralnim telom kako se ono razvija u toku života. Šta je astralno telo deteta? Ono se objavljuje kao neki nediferencirani svetlosni oblak koji se tek malo po malo oblikuje. U njemu je još malo toga ukopano, što ga sve više i više čini u sebi određenim, tako da iz njega može da bude rođeno još mnogo toga. Ono se formira kroz predstave koje dete prima iz okoline. One ulaze u njega, boje ga i čine drugačijim.

Već prema tome kakve predstave dete prima, da li dolaze sa materijalističke ili idealističke tačke gledišta, struje drugačije tvorevine u astralno telo deteta i oblikuju ga. Zatim nastupa sve više neko ispunjenje duše sa takvim predstavama. Ako se sa detetom postupa bez ljubavi, pojavljuje se echo tog nedostatka ljubavi u astralnom telu deteta. Ono se onda zatvara kao sa nekom kožom prema spoljašnjem svetu. Sve ovo nam pokazuje da se stvarno dešava neko neprekidno preoblikovanje astralnog tela i da saobraćanje sa ljudima ima veliki uticaj na to preoblikovanje.

Dakle, dete ima u sebi još neko jednoobrazno astralno telo, ali takvo koje sadrži beskrajno obilje mogućnosti. Uzmite npr. astralno telo nekog deteta koje стоји naspram nekog idealističkog vaspitača, koji sâm ima harmoničnu dušu i gleda u svet sa predanošću i prijemčiv je za njegovu lepotu i uzvišenost, nekog vaspitača, koji je u stanju da u sebi samom stvori sliku lepote sveta. Neki takav vaspitač razviće takođe svojstvo da stigne do osnova detinje duše. On oblikuje tada u detetu meku i prijemčivu tvorevinu i u nju šalje struje koje se raspuštaju iz vlastite astralne supstance deteta. Neki takav u sebi samom harmonično obrazovani vaspitač, šalje detetu neprekidno harmonične struje. Sasvim je razumljivo da se tada preliva karakterno svojstvo vaspitača u dete i time se takođe preliva na sve ona svetska harmonija koju je on u obliku lepote uzeo iz okoline. To veliko što on prima, kao plemenit čovek i dobar posmatrač, to šalje on kao vaspitač u prirodu deteta i dovodi je time do harmoničnog razvoja.

Uzmimo naprotiv da učitelj стоји prema detetu kao egoističan, pedantan čovek, kao čovek sa uskim, tvrdoglavim predstavama i pojmovima. Te osobine izazivaju u njegovom vlastitom astralnom telu tvorevinu, tako da se on pojavljuje kao zatvoren u nekoj čvrstoj kori, i čine od njega skroz naskroz čvrstu, teško pokretljivu tvorevinu. Tada on šalje strujanja, koja su čvrsto zatvorena u sebe, tako da je astralnom telu

deteta nemoguće da ih rastvori. Ona povređuju najviše kao strela astralno telo deteta, međutim ne mogu da budu rastvorena i prolaze kroz njega.

Ili uzmite nešto još svakodnevniye. Dva čoveka razgovaraju međusobno. Ova dva čoveka mogu se veoma dobro posmatrati u odnosu na dejstva njihovih astralnih tela jedno na drugo kroz uzajamni razgovor.

U astralnoj supstanci, u astralnom se uvek obrazuje nešto novo. Ja hoću to da Vam objasnim na sledeći način. Čovek preko svojih predstava neprekidno ugrađuje tvorevine u astralno telo. Ove se pokazuju u najraznovrsnijim formama. Astralna supstanca, koja ostaje neiskorišćena između pojedinih tvorevina, naziva se intermedijalna astralna supstanca, u suprotnosti sa onim koje su se oblikovale u tvorevine. Ta intermedijalna astralna supstanca dopunjava se neprekidno iz astralne supstance naše okoline, struji neprestano napolje i unutra, i biva stalno obnavljana. Međutim, ostaju čvrste one tvorevine, koje je čovek izgradio kroz vrstu svojih osećaja, misli i odluka volje.

Dakle uzmimo, dva čoveka stoje pred nama i vode neki uobičajeni razgovor. Jedan od njih je obrazovao krute, čvrste pojmove, koji su i u astralnoj supstanci proizveli veoma čvrste tvorevine. Drugi mu govori i pokušava nešto da mu razjasni. Na čemu počiva to, da se nekom drugom nešto razjasniti? Počiva na tome, da on svoj vlastiti pojam šalje u astralnu supstancu drugog čoveka. Taj pojam, ta misao pre svega struji u tuđu astralnu supstancu. Tamo se mora pojam ili misao rastvoriti kroz međusupstancu i primereno već postojećim formama ponovo stvoriti i preoblikovati.

Uzmimo sad, jedan pokušava drugom da objasni nešto, što se na primer odnosi na reinkarnaciju. Ali, drugi je sebi o reinkarnaciji već obrazovao nekakav čvrst pojam. Uzmimo da se radi o pomenom čoveku koji je obrazovao sebi pojam, da je reinkarnacija nešto blesavo i besmisleno. Ta misao se nalazi u njegovoj astralnoj supstanci. Sad dolazi misao prvog i razlaže se u intermedijalnoj astralnoj supstanci drugog, međutim morala bi se preoblikovati u one misaone forme koje kod njega već postoje. Ali, to ne ide zato što je njegov pojam previše krut, previše čvrst. On ne može misao koja mu je послата da preoblikuje u svoju misaonu formu, i zato je ne razume.

Ukoliko više čovek sebi sačuva pokretljivost pojmove, tako da oni mogu uvek da budu razloženi od okolne međusupstance, utoliko više će on pokazati razumevanja za drugog čoveka. Odatle potiče to, da je tako teško predstaviti teozofski život akademski obrazovanim ljudima. Pojmovi koji su primljeni na univerzitetu, proizvode krute, čvrste, u sebe zatvorene tvorevine, koje se lako ne razlažu. Ispunjen takvim tvorevinama obično dolazi akademik na teozofsko predavanje i onda je nesposoban, da shvati teozofski život. Bilo bi to sasvim drugačije, ako bi on bio vaspitan tako, da sebi kod svih pojmove kaže: Da, moglo bi to da bude i drugačije, jer mi zaista imamo samo mali stepen iskustva, i ponešto što sada smatramo ispravnim, moraće u budućnosti da bude još korigovano. – Kada bi on to činio, tada bi duša bila još sposobna za primanje.

Uzmimo još neki drugi slučaj. Neki čovek stoji prema drugom čoveku sa osećanjima poštovanja. Kako izgleda poštovanje za posmatrača koji je obdaren astralnim čulima? Poštovanje znači poslati takve misli koje utoči u supstancu tuđeg astralnog tela i odmah je upiju. Ako Vi naime imate neku misao poštovanja, ona tako dolazi do izraza, da Vi sâmi poštovanje kao zračeću toplinu prenosite drugom. Ta od

Vas isijavajuća toplina ima u astralnom svetu njenu ogledalnu sliku, koja se pokazuje u plavičastoj boji kao misaona forma poštovanja i devocije. Toplina, osećanje poštovanja proizvodi neku misaonu formu koja nosi plavičasti karakter.

Ali, šta je to što se pojavljuje kao plavičasto? To možete spoznati, ako usmerite pogled u beskrajni tamni svetski prostor. On će Vam se objaviti kao plav usled osvetljene atmosfere. Isto tako Vam se pojavljuje [u astralnom kroz misao poštovanja] nešto, što je pre toga bilo tamno, a sada obasjano toplim svetlim osećanjem poštovanja, takođe u toj plavičastoj farbi. Obuhvati se neki tamni prostor osećanjem poštovanja i tamno jezgro se zatim pojavljuje kao plavičasto, slično kao što se u plamenu pojavljuje neko plavo jezgro, koje je obuhvaćeno svetlošću. Tako je to i sa mislima poštovanja. Misao poštovanja je prazan prostor prožet toplinom. Ako se šalje misao poštovanja nekom drugom u susret, time mu se nudi prilika da svoje vlastito biće ulije u taj prazan prostor. *Tako se odigrava poravnanje između onog koji poštujе i onog koji je poštovan.*

Naprotiv, ako Vi stojite prema nekom sa osećanjem zavisti, tada u Vama živi drugačija misaona forma koju mu Vi prinosite. Vi tada šaljete crvenu misaonu formu egoizma, samoljublja. Ova uključuje opet sa Vaše strane neku drugu misaonu formu, koja je ispunjena predstavom vlastitog Ja, koju je možda proizvela gordost. Ona se ne izražava u nekom praznom prostoru, u nekoj praznoj slici, nego u nekoj potpuno ispunjenoj formi, u koju ništa više ne može da uđe. Ona je okolo okružena osećanjem hladnoće i ima suprotstavljenu misaonu formu, naime naokolo plavičasti krug, u središtu crveno jezgro. Hladnoća plave boje odbija sve nazad što hoće unutra, a sujetna crvena misaona forma ostaje takva kakva je. Ona ništa ne prima. Tako naspram drugog stoji zavist, koja ništa ne može da poštuje.

Vi vidite, šta se odigrava u našem astralnom telu nije ništa drugo već rezultat svakodnevnog života. Ono što se u astralnom telu odigrava, može da vidi samo taj, ko je za to treniran. Ali posledice tih procesa u astralnom telu su u fizičkom neprekidno tu, i u njih se svako može uveriti kroz život. Svako može da učini sledeću probu, time što sebi kaže: Ja ostavljam sasvim po strani to, da li su saopštenja okultiste istinita ili pogrešna. Ali ja hoću da ih nepristrasno ispitam. Ja mogu da živim tako, kao da ta saopštenja počivaju na ispravnosti. Ja mogu zatim da se postavim prema svojim bližnjima na odgovarajući način, i ako to pažljivo činim, sigurno ću videti, da li mi život u svakom pojedinačnom slučaju potvrđuje ono što kaže okultista. I život će Vam to potvrditi u svakom slučaju. Od toga ćete imati ogroman dobitak.

Ko o ovome promisli i ne prožima se na primer kao vaspitač samo sa svojim pedagoškim pojmovima i idejama, i ne deluje samo kroz ono što on kaže, nego takođe kroz ono što on oseća, oseti i misli, ko se prožme svešću, da dva astralna tela dejstvuju jedno na drugo i zna, šta se dešava pri međusobnom sučeljavanju tih tela, taj takođe zna, da on ima dužnost, da sebe učini sve boljim i boljim. U onom stepenu, koliko on postaje bolji, deluje on takođe bolje na predispozicije deteta. On ne uništava osnove, nego ih izvlači.

To znači još nešto sasvim drugo, nego samo da se zna, da je istina i stvarnost to, što nam dolazi u susret kroz poštovanje nekog drugog čoveka, koji je dostojan poštovanja; to znači još nešto drugo, kada se doživi: ako mi pošaljemo drugom čoveku

takve bezbrojne misaone forme obavijene toplinom, tako rastemo kroz veličinu drugog čoveka. To je još nešto sasvim drugo, nego takve stvari samo spoljašnje shvatati razumom, nego samo znati, šta one predstavljaju. Tako mi učimo u okultizmu da život obuhvatamo sa velikom ozbiljnošću, učimo da spoznamo, da ono, što se ne može uhvatiti rukom, što se ne može opaziti čulima, ipak ima neku stvarnost. Mi učimo da razumemo i cenimo svu važnost i značaj našeg duševnog sveta.

Mogao bi možda neko da kaže, da su to dakako šematska preobražavanja. Ne, ona to nisu! Mi moramo sasvim drugačije biti prožeti važnošću naših dela i odgovornošću, koju nam život postavlja. Najsvakidašniji život je to, što može na taj način biti pod uticajem okultizma. Onaj ko zna šta usled misli i osećanja nastaje u nevidljivom svetu, taj dovodi to konačno do toga, da mu je jednako važno da nekom drugom čoveku ne pošalje bilo kakvo rđavo osećanje, kao što mu je važno da ga ne počasti puščanim zrnom. On zna, da je isto tako loše za astralnog čoveka, ako se na njega baci neka misao mržnje, kao što je za fizičkog čoveka štetno kada se na njega baci cigla.

Ovo se može razumeti veoma brzo; to će osećati i doživeti oni, koji se zajedno okupljaju na takvim skupovima kao što su teozofski. Tada oni donose sa sobom iz toga neki novi izvor života. Oni mogu sebi da kažu, da za druge postoji neka jednostruka stvarnost, za nas neka trostruka. Drugi oseća stvarnosti samo iz čulnog sveta i ne misli pri tome ništa rđavo, kada kaže: Misli se ne carine! – Međutim, ko je prošao kroz teozofski pogled na svet, on ne može više da kaže, misli se ne carine, nego je ubeđen, kako je odgovoran za to, šta on prema drugom čoveku misli i oseća. Taj osećaj odgovornosti nosite Vi u svet kao najlepši plod teozofskog pogleda na svet. I mada smo mi još uvek početnici, oni koji probaju, delujemo mi ipak već iz skrivenog, okultnog sveta unutra u vidljivi svet. *Mi svet činimo lepšim i boljim iz skrivenih oblasti postojanja.*

To je jedna strana, kako mi razumemo život. Ali, postoji druga. Čovek ne živi u svetu sâm kao individua, on pripada i nekoj porodici, nekom plemenu, nekom narodu, dakle nekoj celini. On je u stvari tako ograničen samo prema svom fizičkom i svom eterskom telu. Ja sam već kazao, da neko astralno telo ima nestalne granice, da međusupstanca neprekidno teži da prihvati strujanja od spolja i da se obnovi. Ali, ako mi razmislimo da pripadamo nekom narodu, nekom plemenu, nekoj porodici, tada stvar dobija još neko više gledište.

Ako posmatramo astralno telo pojedinog čoveka, tako se razlikuje gotovo svako od astralnog tela drugoga prema osnovnom obojenju. Ono ima neke naročite nijanse, koje se napolje ispoljavaju kao temperament. Temperament dolazi dakle do izraza u nekoj naročitoj osnovnoj boji. Čovek stoji na taj način u vezi sa čitavom svojom okolinom, time što se karakter porodice, plemena ili naroda, kojima on pripada, odražava u osnovnoj boji.

Ovde okultista može da vrši interesantna posmatranja, ako na primer ponovo poseti neki grad koji je možda video pre deset godina. Ako se posmatraju devičanska astralna tela dece, nalazi se, da ona osim lične osnovne boje imaju još neku drugu osnovnu boju. Ako se pri prvoj poseti tačno pogledalo devičansko astralno telo dece i uporedilo sa astralnim telima one dece koja posle deset godina žive u tom gradu, nalazi se da se njihov izgled promenio. Ima nešto u čovekovoj individualnosti, što tako

napreduje kao razvoj grada, plemena ili naroda. To dolazi otuda, što se strujanja nekog kolektivnog astralnog tela, koje me okružuje spolja, neprekidno nalaze u uzajamnom delovanju sa mojim vlastitim, koje živi u tom kolektivnom astralnom telu. Stoga mi imamo i neki temperament naroda, koji se izražava u celokupnom astralnom telu naroda.

Svaki narod i svaka druga zajednica ima neko takvo astralno telo, i ono struji u astralno telo pojedinog čoveka. To je razlog, zbog koga može da nastane određena disharmonija između pojedinog čoveka i zadatka celog naroda. Naime, nemaju uvek sve razvojne predispozicije u svetu isti hod. Obuhvatnije žuri veoma često ispred onoga, što je manje obuhvatno.

Posmatrajmo na primer neki narod. Narod nije nekakva proizvoljno u svetu «skockana» tvorevina, nije nešto, što je stvoreno slučajnošću, već svaki narod ima svoj određeni zadatak u razvojnem hodu čovečanstva. Ko neki narod posmatra sa više tačke gledišta, on može sebi da kaže, da svaki narod ima neki određeni zadatak i da spada u dužnost prema svom narodu ispunjenje nekog određenog zadatka. On može da kaže sebi: Ja pripadam tom narodu, tako da ja sa njim moram da služim zajedničkom zadatku naroda, i ja mogu tako da mu služim, zato što u meni živi astralitet koji pripada celom narodu. To određenje naroda je jasno izraženo na astralnom planu, ono je neka određena misao, nešto što živi na planovima, koji su viši nego astralni plan. Da bi se studirale misli svetskog reda, potrebno je popeti se iznad astralnog plana do mentalnog plana.

Četvrta podrasa na primer, iz koje je proizašla naša rasa, razvila se iz jednog manjeg kruga ljudi u Aziji i obrazovala se u hebrejsko-grčko-latinsku rasu. Ona je imala zadatak da ispuni prvu misiju hrišćanstva sa stanovišta naroda. Misao te rase bila je, da hrišćanstvo u njegovoj prvoj etapi proširi u Evropi i pograničnim oblastima. To je misao naroda.

U ranijim vremenima bila je važeća sveobuhvatna misao o reinkarnaciji i karmi. Onda je nastupio preokret i ljudi su bili vaspitani u predstavi, da je jedan fizički život od važnosti. To se jasno pojavljuje u grčkoj umetnosti, time što je ona obrazovala smisao za spoljašnju formu. U tome se sastojalo oplemenjavanje fizičkog plana za spoljašnja čula. U rimskom narodu došlo je zatim do razvoja prava, koje neposredno ulazi u život na fizičkom planu. Hrišćanstvo konačno prožima to pravo moralom, tako da jedan jedini zemaljski život dostiže takvu važnost, da od njega zavisi čitava večnost. To je jednostrana misao, ali ona je bila tačna i neophodna. Katolički narodi su preuzeli misiju širenja hrišćanstva i odneli ga na sever Evrope, čime su germanski narodi primili novu misiju.

Mi dakle vidimo, da misao naroda živi u celom narodu i da svaki pojedinac pripada toj misli. Ono što je ranije obrazovano u grčkoj umetnosti na području plastične (oblikotvorne) umetnosti u lepim formama čulnog sveta, ono što je obrazovano kao pravo, a kasnije produbljeno do moralnosti, to smo mi u našem vremenu izgradili kao tehnički život za korist građana. Osnivani su gradovi, oni su rasli i cvetali i obrazovali neku vlastitu kulturu, kulturu građanstva. Iz nje je zatim proizašao moral koristi, koji je dao podsticaj za razvoj jednostrane nauke, koja je smela da dostigne najvišu tačku u našem sadašnjem vremenu.

Ovde možemo da spoznamo delovanje nekog devahanskog principa. To je ono sveobuhvatno kod tih promena u toku razvoja, koje nam pokazuje na koji način deluje misao naroda. Kako ta misao dolazi do izraza, to zavisi od celokupnog astralnog tela naroda, od temperamenta naroda. Na primer, umetnost bi kod nekog drugog naroda, a ne grčkog, došla do izraza na jedan sasvim drugačiji način.

Mada misao naroda živi u svakom pojedincu, pojedinac ipak nije upijen u misli naroda. On pored toga dovodi do izraza još svoju personalnost. Ovde nam se pokazuje nešto sasvim posebno i neobično. Čoveku je pre svega lakše, da se pronađe u misaonom svetu svog naroda, u svom devahanskom određenju, nego da izdejstvuje ravnotežu između vlastitih osećanja i osećanja tog naroda. Ovo nije tako lako, naročito za one, koji su već dostigli određeno više obrazovanje i vaspitanje. Na nižem razvojnom stepenu je ovo poravnanje osećanja između čoveka i naroda pre moguće, zato što se tu uvek dešava veliko uključivanje individualnog osećaja u opšti osećaj naroda. Što se pojedinac nalazi na nižem stepenu, utoliko jače dolazi kod njega do izraza osećaj naroda, misao naroda, na sličan način kao što je životinja otisak životinjske vrste.

Međutim, ako se čovek razvija, on vadi svoje vlastito astralno telo, ono postaje diferenciranije, određenije. I tada je moguće, da je njegovo astralno telo u stanju da primi onu formu mentaliteta, koja se nalazi iznad stepena mentaliteta njegovog naroda. Ako se shvati razumski ili misaono ono što od tog višeg stepena svetli prema dole, onda se lako mogu dohvati idealni. Ponekad se takođe dešava, da osećanja astralnog tela nekog čoveka nisu tako daleko razvijena kao njegove misli. Misli nekog naroda mogu tako moćno da deluju na misli pojedinca, da ga one uhvate pre nego što se on uopšte dovoljno razvio.

Individue kod kojih se to desi jesu idealisti-sanjari, mučenici za napredak nekog naroda. Oni su to zato, jer sami požure ka tom, što njihovo ostalo astralno telo stvarno jeste, zato što oni svu svoju plemenitu dušu okrenu jednom idealu na nesebičan način. Ako takvi ljudi onda umru, pojavljuje se njihov nerazvijeni astralitet u toliko većoj jačini; tada stupa u dejstvo ono što nije bilo u idealu naroda, jer oni imaju u budućnosti posla samo sa svojim vlastitim razvojem. Ako neki takav čovek, koji je u životu bio velik i plemenit idealista i posvetio se idealu svog naroda, umre, biva on nadjačan od ličnog elementa, koji u njemu još postoji. Zatim prilaze sasvim niža svojstva njegovog astralnog tela. Uzmite sad, neki takav čovek je postao mučenik. On je plemenito radio, ali je bio zlostavljan od svog naroda, kao što ponekad takve napredne prirode budu zlostavljane. Uprkos tome on je u toku svog života hrabro i odvažno sledio svoj ideal i nije gledao levo ili desno. Ali, ako je on mučen ili čak ubijen zbog svog idealja, onda se neposredno posle njegove smrti pojavljuju osvetničke misli. U Kamaloki zatim preostaje ono, što je on potisnuo kao lično.

Narod, koji na takav način postupa prema svojim idealistima, stvara sebi rđave snage u Kamaloki, koje povratno deluju na narod. Rusija je sebi stvorila takve rđave snage. Godinama je neke plemenite ličnosti zlostavljalna bičem. Niže snage tih ličnosti su sad u Kamaloki delatne kao neprijatelji onoga, što živi u Rusiji, kao neprijatelji onih za koje su se u životu žrtvovali. Moglo se videti, da su se ti mučenici koji su nedavno umrli, sada borili na strani Japanaca protiv svog vlastitog naroda. Ovo je činjenica, koja

će nam biti jasna, ako pogledamo u duboko delujuće snage duševnog života. Pojave budućnosti biće nam jasne, ako ih budemo posmatrali sa tog stanovišta.

Mi živimo kao članovi germanskih naroda, zatvorenih na istoku od slavenskih, na zapadu od englesko-amerikanskih naroda. Oba, američki i slavenski narodi su rase, koje su u razvoju, koje će u budućnosti ispuniti svoje ciljeve, rase, koje se nalaze tek na početku svoje misli naroda. *Osnovni karakter slavenskih naroda izražava se u spiritualnoj obdarenosti.* Pokušajte da razumete slavensku kulturu, i Vi ćete pronaći, da ona naginge ka spiritualnoj kulturi, da se tu nešto spiritualno oživljava. Ti slavenski narodi morali su pre svega da se rasprave sa narodnim plemenima koja se nalaze na istoku, sa Kinezima i Japancima. To su ostaci ranijih naroda Atlantide, kao što su uopšte svi Mongoli ostaci kasnoatlantske kulture. Oni imaju astralno telo, koje već sâmo naginge ka spiritualnosti. Sa njima su se objasnili slavenski narodi.

U Americi mi imamo nešto slično. *Materijalizam je tu doveden do vrhunca i radikalno obrazovan u svim pogledima naroda.* To je u novoj epohi vodilo do toga, da se sâm duh shvata na materijalan način. Dok se kod slavenskih naroda pojavljuju pojedine ličnosti kao Tolstoj, koje lepo i veliko iz spiritualne duše pokušavaju da pokrenu razvoj, trudi se američki narod da shvati duševno i duhovno na materijalan način. Otuda nalazimo kod njega snažan materijalan spiritualizam i spiritizam. Duh se kod njih traži na isti način, kao što oni traže fizičke istine. Ali, upravo se u vrsti traženja nalazi razlika. Pokušate li duhovno da gledate očima, ono tako postaje psihičko i ta psihička strana se jako razvila u Americi.

Američki narodi su se objasnili sa nekim drugim narodnim elementom koji potiče sa Atlantide i obdaren je psihičkim predispozicijama. Taj narodni element živi u crnačkim narodima. Način i vrsta na koji oba naroda zajedno rastu je karakterističan. Psihičko se objasnilo sa psihičkim, spiritualno sa spiritualnim. *Tako mi imamo neku spiritualnu misao naroda na istoku i neku psihičku na zapadu.*

Mi smo doživeli nauku i umetnost na spoljašnjem planu, a sada treba i duh opet da bude podignut. To se može desiti na dva načina: ili na spiritualni ili na psihički način. *Spiritualni način je napredak, psihički vraćanje.*

Vi vidite, kako svet ovde postaje razumljiv, ako ga mi posmatramo sa okultne osnove. Ponovo nije potrebno da se kaže, mi ne možemo da se uverimo u te stvari. Uzme se samo ono, što se stvarno odigrava. Probe radi se dolazi do uverenja, ako se uporedi psihička slika sveta i psihičko istraživanje sa slikom sveta okultizma. Pokušamo li da shvatimo sliku sveta okultizma, tada će nam i pojarni svet biti sve više razumljiv. Takav okultno-spiritualni pogled na svet ne ostavlja nam bilo kakvu prazninu u shvatanju sveta. Od toga ćemo zatim dobiti veru u okultni svet o kome izveštavaju okultisti i kroz nju mi vaspitamo u sebi neki elemenat, koji će nas podići naviše. To nije slepa vera, nego vera koja isprobava. Sa svakim povećanjem iskustva biće ta vera jača i opravdanija, sve čvršća i sigurnija. I ako je vera proizvela tu sigurnost u samoj sebi, proizvela je ona i osnovu za znanje. Uvek se probalo, pre no što se popelo do znanja. Onaj ko hoće da ima znanje pre istraživanja, sličan je onome, ko bi htio da ima plod pre semena. Znanje treba da steknemo sami. Kada bismo već znali, onda nam ne bi trebalo istraživanje. Ono što istraživačima fali od uverenosti i sigurnosti, mora da bude dopunjeno uverenošću i sigurnošću vere. Tako oni moraju da deluju zajedno, i tako će

na kraju u jedinstvenosti stvoriti ono, što nam kao jedinstveno mora doći u susret: plod iskustva, znanje.

Slušajmo okultiste i ne recimo na to ni da ni ne. Ali posmatrajmo to kao osnovu našeg vlastitog života i našeg načina života; posmatramo li to tako, kao da bi njihova istraživanja bila upotrebljive stepenice za naš život, tada ćemo pronaći, da će nam oni biti vođe kroz život i napisletku nas dovesti do nekog unutrašnjeg znanja i nekog života koji nas prožima, tada ćemo pronaći, da će nam oni biti vođe od poverenja u istraživanju do izvesnosti i harmoničnog života u sebi samom.

Predavanje iz knjige «Legenda o hramu i Zlatna legenda» (GA 93), Wort 2003.

Preveo Siniša Nikolić